

*М. Плотнікова,
студентка,
В. Папіжук,
кандидат пед. наук, доцент,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

НООСФЕРНІ ПІДХОДИ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасні тенденції до популяризації навичок оволодіння іноземними мовами, зокрема англійською, супроводжується впровадженням інноваційних підходів у навчанні. Однією з перспективних методик, запропонованих професором Н. В. Масловою, є ноосферна освіта як біоадекватна методика. Концепція ноосферної освіти включає систему науково-теоретичних, гносеологічних, методологічних, медико-психологічних і практичних поглядів на природу освіти і шляхи досягнення природовідповідного виховання [1, 5].

Концепція відповідає на наступні питання часу: Якими є науково-теоретичні, гносеологічні, методологічні основи освіти? Як практично організувати педагогічний простір, щоб знайти необхідні умови й оптимальні технології у справді екологічному, гуманному освітньому процесі? Як організувати життєздатну систему управління освітою в рамках програм наскрізного розвитку всіх ланок освітньо-виховного процесу (сім'я – дитячий садок – школа – вуз – додаткова підготовка населення)? Як економічно організувати процес освіти? Як уникнути авторитаризму й нерухомості системи освіти? Як саме вести перебудову педагогічного процесу і технології освіти у бік гармонізації та екологізації освіти? Як в існуючій системі підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів організувати навчальний процес так, щоб у короткий час дати поштовх до природної трансформації мислення, методології та світогляду кожного окремого педагога? Як зорієнтувати людину в сучасному суспільстві? Як зберегти й поліпшити фізичне, моральне, психічне, душевне й духовне здоров'я учня й учителя?

Вивчення іноземної мови за ноосферного підходу базується на образах як енерго-інформаційних концентраторах. Сформована на природовідповідних підходах до навчання ноосферна освіта керується природними циклами та процесами до сприйняття, запам'ятовування та використання інформації як особистісного досвіду індивіда. Так, відповідно до концепції, підтвердженої нейрофізіологією, головний мозок працює на імпульсах, які створюють голографічні (об'ємні, рухомі, наповнені почуттями) мислеобрази. За твердженням фізіологів саме через чуттєві канали організму людини (слухові, зорові, тактильні, смакові тощо) інформація потрапляє до мозку. Фізика хвильових процесів вказала на ритмодинамічні механізми передавання будь-яких інформаційних сигналів. Врахування всіх вказаних можливостей, природних характеристик та властивостей людського тіла, мозку є закладеними у ноосферній методиці викладання. Позитивною рисою такої методики є підвищення швидкості засвоєння нового матеріалу за рахунок правильної

організації навчального процесу, цілісного її представлення та оптимального розподілу навантаження на праву та ліву півкулі головного мозку. Також враховано той факт, що пам'ять людини є сукупною пам'яттю всіх його органів чуття, що дозволяє створити мислеобраз цілісним та таким, який залишиться у довгостроковій пам'яті, з ним можна буде працювати. Так, у дитинстві закарбований образ відтворюється у дорослому віці, наприклад на слово «бузок» у пам'яті відновлюється аромат, колір, досвід дотику, смак пелюсток, звуки, які оточували цю картину та інше. Таким чином формується ефект повної присутності.

Створення яскравих образів під час вивчення іноземної мови, спрощення абстрактних понять через використання асоціацій з явищами, елементами природи зменшує психологічний стрес того, хто навчається, щодо ступеня складності процесу [2, 61]. Проілюстроване відеорядом, текстовим супроводом, ароматом (це нескладно зробити, використовуючи, зокрема, ароматизовані напої – сік, чай, фрукти та інше за сезоном), завдяки супутньому рухові можна створити одиницю пам'яті. Багаторазове звернення до мислеобразу граматично, практично чи фонетично дозволить більш глибоко проникнути у його сутність, навчитися творчо взаємодіяти, в тому числі з іншими мислеобразами.

Мову в уяві учня пропонуємо поставити у формі дерева, яке цілісно поєднує всі елементи мовленнєвого спілкування – аудіювання, читання, вимовляння, письмо тощо [3, 4]. Дерево асоціативно можна сприймати як великі блоки (стовбур, головні гілки), а можна й деталізувати – розкриваючи дрібніші елементи (гілочки, листя тощо), структурно, якісно та системно поєднуючи всю сукупність знань про мову. Подібно до будови тіла людини, де основними частинами анатомічної будови можна виділити голову, ноги, руки, тіло, починати вивчати дрібні деталі здається менш доцільним, коли більші елементи залишилися не пізнаними. Пізніше, в контексті, коли на свідомому та часто несвідомому рівні спрацьовуватиме (спливатиме у пам'яті) базовий «каркас» і виникатиме потреба вжити у реченні прийменник, прикметник, прислівник та інші граматичні елементи іноземною мовою, вони будуть формуватися, шліфуватися й «вбудовуватимуться» у мову учня, доводячи його мовлення до досконалості.

Правильна граматики, розпочата з головних позицій мови, зокрема таких як побудувати речення, привернути увагу співрозмовника, озвучити прохання, поставити запитання, забезпечити відповідь, підтримати розмову, погодитися чи не погодитися зі співрозмовником, емоційні реакції, забезпечуючи розповідь про себе та свій день та інше – все це дозволить реалізувати процес спілкування з носіями мови, логічно й виважено формує бесіду. Структурована та системно орієнтована подача матеріалу дозволяє спочатку «згори» подивитися на мову, поступово «наблизитися» до неї, збагачуючи власну лексику та мовні навички мовними перлинами. До таких підходів можна віднести розбір серіалів, цитат, творів тощо. Засвоєння базової граматики дозволяє реалізувати процес спілкування у різних його формах («правило трьох пальців» – почути, розібрати та відтворити). Це може бути живе спілкування з носієм мови, сформульований коментар на сайті, повідомлення в соціальній мережі.

Виграшною залишається позиція, коли опанована фраза трансформується відповідно до потреби того, хто її вживає, з використанням конструкцій з постійною та змінною частинами. На перших етапах оволодіння мовою переважає тактика «папуги» (повторювань за зразком) з поступовим ускладненням речень та збільшенням кількості слів у них.

Перегляд фільмів мовою оригіналу дозволяє адаптувати слух до іноземної мови, розбір фраз – збагачує лексику, почуте висловлювання формує правильну вимову (можна також використати диктофон, щоб записати вимову учня і порівняти її з вимовою носія мови, досягаючи максимального наближення цих фонетичних систем). Робота з оригінальним текстом допомагає збагатити лексичний та фразовий словниковий запас учня природними для певного середовища словами та виразами (тому вирішальним є вибір конкретного твору, що має відповідати інтересам того, хто навчається). Цьому можуть допомогти такі сайти, наприклад як *ororo.tv*, *puzzle-english.com*, *serials-tv.net*, які мають вбудований словник для перекладу, дозволяють сповільнювати звучання, повторювати відображене, розбирати лексичні та граматичні конструкції за допомогою субтитрів і вивчати мову за схемою «потік – розбір – звучання» (без субтитрів переглядати серіали кожен день великими «дозами»; розбір здійснювати «невеликими порціями», наприклад 1–5 хвилин відеоряду, уважно слухаючи, перекладаючи, здійснюючи розбір за допомогою субтитрів, і, зрештою, повторюючи це речення, співставляючи з оригіналом і доводячи це речення до досконалості).

В текстових формах також можна познайомитися з граматичними конструкціями (визначити час, мовні чи модальні обороти тощо). Тобто лексико-граматичний розбір сприяє поповненню граматичного та лексичного багажу. Він створює передумови та формує інструментарій для розуміння іноземної мови (наприклад, такими інструментами є використання фільмів та текстів мовою оригіналу, які формують навички аудіювання та здатності розуміти друкований текст, наприклад під час читання книги чи використання субтитрів до фільму). Особливо легко цей процес досягається у осіб, які мали навички спілкування та сприйняття інформації іноземною мовою, але тривалий час з певних причин не мали мовленнєвої практики.

Ключовим чинником вільного спілкування є наявність партнера реального чи уявного (можна використовувати записаний голос, – задавати й відповідати на питання, таким чином самому створити для себе мовний тренажер). Зважаючи на те, що говорити без розуміння того, що прозвучало у якості звернення чи запитання, неможливо, логічно видається позиція, що говоріння виникає пізніше за процеси розуміння та усвідомлення. Для покращення навичок вимовляння можливе використання сайтів *itannlki* та інших, що допомагають знайти партнерів для спілкування, вести свій закритий відео щоденник, де можна прослуховувати свої відеозаписи й відтворювати необхідне звучання, постійно порівнюючи його з оригіналом.

Наступний крок – спонтанне спілкування, яке є більш тривалим процесом. З часом і тренуванням зростає довжина речення (воно спочатку могло складатися з одного, потім двох, трьох, а пізніше більшої кількості слів). Потім

підвищується швидкість мовлення, згодом – розширюється діапазон змістовної лексики висловлювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Маслова Н. В. Древо английской грамматики. М.: Издательский дом «Новый отсчет», 2000. 192 с.
2. Методика навчання іноземної мов у середніх навчальних закладах: підручн. / Колектив авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.
3. Практический курс английского языка 5 курс: Учеб. Для высш. Учеб. заведений / Под. ред. В. Д. Аракина. М.: Геманит. изд. центр Владос, 1999. 240 с.